

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/127/104/93

**ZAUFANIE DO POLITYKÓW
W SIERPNIU '93**

Komunikat z badań

Warszawa, sierpień 1993 r.

Uwaga: Przedruk materiałów CBOS w całości lub w części oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone wyłącznie z podaniem źródła.

Kampania wyborcza powoli nabiera tempa. Dynamicznie zapoczątkowana przez prezydenta powołaniem BBWR oraz ogłoszeniem przez liberalów programu "Milion nowych miejsc pracy" - w pierwszej połowie sierpnia nie obfitowała w spektakularne wydarzenia. Dopiero pojawienie się telewizyjnego programu "Dwóch na dwóch" wprowadziło nieco nowych treści do partyjnych polemik. Czy wydarzenia te wpłynęły na opinie społeczeństwa o liderach politycznych? Odpowiedź przynosi ostatni sondaż¹ CBOS, w którym badani odpowiadali m.in. na pytanie o stopień zaufania, jakim darzą polityków.

Zmiana lidera

Dotychczasowi nie kwestionowani liderzy rankingu społecznego zaufania - Krzysztof Skubiszewski, Hanna Suchocka i Jacek Kuroń - odnotowali znaczący spadek popularności. Na pierwsze miejsce wysunął się Waldemar Pawlak, któremu obecnie ufa tyle samo badanych, co dwa miesiące temu.

Spadek liczby osób deklarujących zaufanie w największym stopniu dotyczy premier Suchockiej (w porównaniu z czerwcem '93 - o 14%). Zmniejszenie się liczby zwolenników premier rządu i jej dwóch najbardziej popularnych ministrów może być wynikiem nasilenia się charakterystycznej dla kampanii wyborczej krytyki rządu ze strony ugrupowań opozycyjnych. Może też być niezamierzonym efektem, jaki wywołało zdynamizowanie w ostatnim okresie prac rządu nad wieloma trudnymi problemami społecznymi.

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (38) zrealizowano w dniach 12-17 sierpnia 1993 r. na 1376-osobowej ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności.

Tabela 1

Politycy	Odsetek respondentów deklarujących				Średnia ocen
	zaufanie	nieufność	obojętność	nieznajomość	
W. Pawlak	65	8	16	11	2,0
K. Skubiszewski	64	8	13	15	2,3
J. Kuroń	61	22	14	2	1,1
H. Suchocka	60	21	17	1	1,2
T. Mazowiecki	57	20	19	2	0,9
L. Wałęsa	35	45	19	0	-0,7
J.K. Bielecki	37	36	21	5	-0,3
M. Krzaklewski	41	16	21	21	0,8
B. Geremek	36	28	23	12	0,1
L. Moczulski	34	39	19	7	-0,6
T. Zieliński	45	5	13	36	2,3
R. Bugaj	30	10	19	40	0,9
E. Spychalska	39	11	17	32	1,2
A. Kwaśniewski	39	19	21	20	0,6
L. Balcerowicz	32	39	20	7	-0,5
J. Onyszkiewicz	30	10	21	37	0,8
J. Olszewski	31	37	23	7	-0,5
G. Janowski	27	26	21	26	-0,2
W. Chrzanowski	25	34	23	17	-0,7
M. Markiewicz	22	12	17	47	0,2
A. Lepper	19	28	19	32	-0,9
J.M. Rokita	18	20	22	38	-0,5
J. Lewandowski	15	34	17	32	-1,3
J. Kaczyński	14	59	17	9	-2,1
H. Goryszewski	14	33	20	32	-1,3
A. Macierewicz	13	36	18	31	-1,4
A. Hall	12	21	22	43	-0,7
J. Ślisz	12	14	19	54	-0,4
Z. Romaszewski	10	14	15	60	-0,5
M. Wachowski	10	32	21	35	-1,5
P. Łączkowski	7	9	16	67	-0,5
J. Lopuszański	7	27	14	50	-1,8

Zaufanie do Hanny Suchockiej w dalszym ciągu deklaruje 60% ankietowanych. Częściej niż pozostali pozytywnie wypowiadają się o niej badani z wykształceniem wyższym, kadra kierownicza, pracownicy umysłowi, uczniowie i studenci, osoby o najwyższych dochodach oraz mieszkańcy miast od 100 do 500 tys. ludności, respondenci pozytywnie oceniający kierunek rozwoju sytuacji w kraju oraz własną sytuację materialną².

Największy spadek liczby osób deklarujących zaufanie do premier Suchockiej nastąpił wśród prywatnych przedsiębiorców, gospodyń domowych, osób o najwyższych dochodach, robotników wykwalifikowanych i mieszkańców małych miast.

Ogólnie rzecz biorąc, w poszczególnych grupach społeczno-zawodowych nie odnotowano znaczących zmian w deklarowanym zaufaniu do Jacka Kuronia i Krzysztofa Skubiszewskiego. Wyjątkiem jest jedynie grupa ludzi młodych (do 24 roku życia), w której gwałtownie zmalało zaufanie (o 20%) do ministra spraw zagranicznych.

Warto zwrócić też uwagę na niewielki spadek liczby osób mających zaufanie do Tadeusza Mazowieckiego.

Jak się wydaje, dotychczasowa kampania wyborcza negatywnie wpłynęła na społeczny wizerunek Lecha Wałęsy. Jest to tym bardziej widoczne, że po rozwiązaniu parlamentu zwiększyła się grupa respondentów wyrażających zaufanie do prezydenta. W ostatnim okresie nie był on obiektem szczególnych ataków ze strony opozycji, można więc sądzić, że na zmianę opinii wpłynęło bezpośrednio zaangażowanie się prezydenta w kampanię na rzecz BBWR. Obecnie zaufanie do Lecha Wałęsy deklaruje 35% badanych (o 17% mniej niż w czerwcu '93), natomiast nie ufa mu blisko połowa (45%) ankietowanych. Stawia to prezydenta na drugim miejscu, po Jarosławie Kaczyńskim, w rankingu polityków budzących największą nieufność.

W ciągu ostatnich dwóch miesięcy Lech Wałęsa stracił najwięcej zaufania u pracowników fizyczno-umysłowych, robotników wykwalifikowanych i niewykwalifikowanych, prywatnych przedsiębiorców, rolników, uczniów i studentów, badanych z wykształceniem średnim i zawodowym, mieszkańców regionu południowo-wschodniego oraz mieszkańców

² Szczegółowe zróżnicowanie przedstawiono w tabelach aneksowych.

małych miast. Ogólnie rzecz biorąc są to grupy, które darzyły go wcześniej relatywnie większym zaufaniem niż innych polityków. Jak się wydaje kampania na rzecz BBWR spowodowała zmianę ich stosunku do Lecha Wałęsy. Nie wpłynęła natomiast tak silnie na tych, którzy już przedtem myśleli o prezydencie z większym sceptycyzmem: ludzi z wykształceniem wyższym, kadre kierowniczą, pracowników umysłowych, mieszkańców dużych miast.

W notowaniach pozostałych polityków nie nastąpiły znaczące zmiany opinii. Warto być może zwrócić uwagę na 11-procentowy spadek zaufania do Mariana Krzaklewskiego, któremu po majowych strajkach sfery budżetowej przybyło zwolenników, oraz podobną zniżkę notowań Janusza Lewandowskiego, wobec którego w ostatnim okresie zdecydowanie nasiliły się ataki opozycji.

Percepcja sceny politycznej

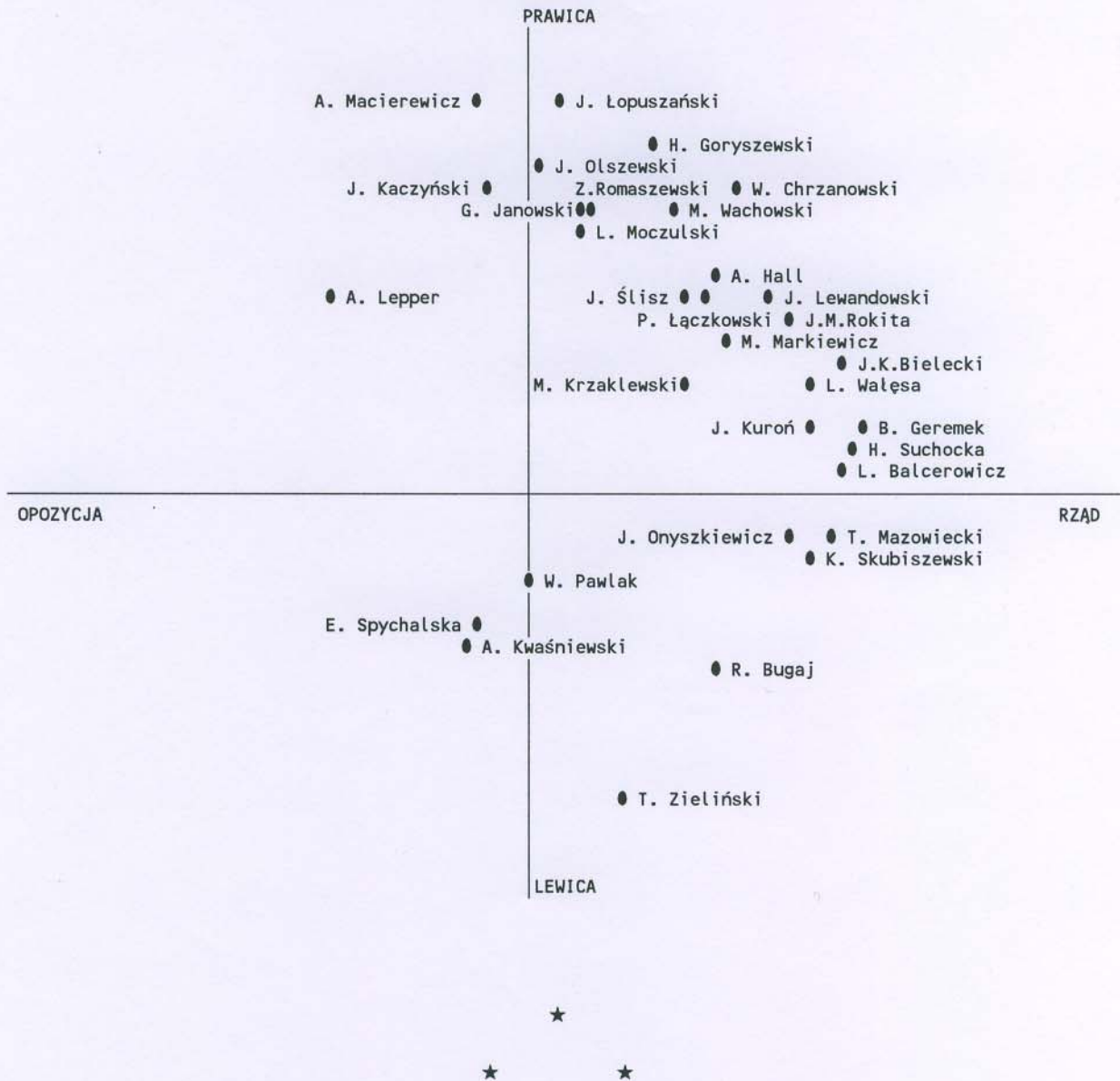
W sposobie postrzegania³ sceny politycznej w ciągu ostatnich miesięcy nie nastąpiły istotne zmiany. W myśleniu o liderach politycznych dominują nadal dwa wymiary, porządkujące sposób ich postrzegania przez badanych, które można by określić jako rząd-opozycja oraz prawica-lewica.

Wymiar **rząd-opozycja** jest z jednej strony określony przez stosunek do premier Hanny Suchockiej i polityków odpowiedzialnych za liberalne reformy gospodarcze, z drugiej zaś do Andrzeja Leppera, Jarosława Kaczyńskiego, Aleksandra Kwaśniewskiego i Ewy Szychalskiej. W porównaniu z czerwcem '93 działacze postkomunistycznej lewicy zajęli miejsca wyrażające silniejszą opozycję.

Wymiar **prawica-lewica** jest określony przez stosunek do Jana Łopuszańskiego, Antoniego Macierewicza, Jana Olszewskiego oraz Henryka Goryszewskiego. Na lewicowym biegunie tego kontinuum znaleźli się: Tadeusz Zieliński (postrzegany jako główny interlokutor polityków prawicy nie z racji swoich poglądów politycznych, lecz raczej w wyniku głośnego

³ Analizę czynnikową ograniczoną do dwóch czynników przeprowadzono metodą Varimax.

konfliktu związanego m.in. z zasadami nauczania religii w szkołach), a ponadto politycy o socjaldemokratycznej orientacji: postkomunistycznej - Aleksander Kwaśniewski i Ewa Szychalska oraz solidarnościowej - Ryszard Bugaj.

Nabierająca powoli tempa kampania wyborcza przyniosła już pierwsze efekty. Wyraźnie zmalało zaufanie do premiera rządu i jej najbardziej popularnych ministrów oraz do prezydenta. Pozostaje kwestią otwartą, czy jest to wynik bezpardonowych ataków opozycji na obecną ekipę rządzącą czy też ostatnie wystąpienia prezydenta i premiera rządu spotkały się z tak dużym brakiem zaufania.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Odsetek respondentów deklarujących wobec H. Suchockiej:
(czerwiec '93)
(%)

	zaufanie	obojętność	nieufność	Liczba osób
Ogółem	75	11	15	1071
Płeć				
Mężczyźni	74	11	16	521
Kobiety	76	11	13	550
Wiek				
do 24 lat	72	17	12	126
25-34	70	14	16	158
35-44	77	11	12	241
45-54	79	9	12	152
55-64	79	7	14	195
65 lat i więcej	70	8	22	195
Miejsce zamieszkania				
Wies	69	12	19	399
Miasto do 20 tys.	75	11	13	126
od 21 do 100 tys.	75	12	14	219
101-500 tys.	80	8	12	162
501 tys. i więcej mieszk.	84	8	8	165
Region				
Północny	75	8	17	116
Zachodni	74	8	19	119
Środkowozachodni	71	8	21	161
Środkowy	70	13	18	211
Wschodni	74	13	14	114
Południowo-wschodni	81	11	9	167
Południowo-zachodni	80	13	7	183
Wykształcenie				
Podstawowe	67	13	20	429
Zasadnicze zawodowe	79	10	11	270
Średnie	82	9	10	293
Wyższe	78	9	14	78
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	78	8	14	46
Prac. umysł. niż. szczebla	82	12	6	85
Pracownicy fiz.- umysł.	79	6	15	44
Robotnicy wykwalifikowani	74	17	9	125
Robotnicy niewykwalifik.	70	16	14	56
Rolnicy	62	10	28	76
Prywatni przedsiębiorcy	79	4	16	31
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	78	8	13	409
Uczniowie i studenci	83	2	14	39
Bezrobotni	55	20	25	96
Gospodynie domowe i inni	82	7	11	60
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	54	22	24	73
500 tys. - 999 tys.	68	13	19	257
1000 tys. - 1499 tys.	73	12	15	279
1500 tys. - 1999 tys.	76	12	13	172
2000 tys. i powyżej	91	3	6	206
Ocena własnych war. mater.				
Złe	69	13	19	514
Średnie	80	10	10	439
Dobre	83	3	14	116
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	87	10	3	70
Raz w tygodniu	78	9	13	643
Kilka razy w roku	68	14	18	271
W ogóle nie uczestniczy	64	14	22	85
Ocena kier. rozw. syt. w kraju				
Dobry kierunek	91	5	5	235
Zły kierunek	67	12	21	674
Trudno powiedzieć	84	14	2	162

Tabela 2. Odsetek respondentów deklarujących wobec H. Suchockiej:
(sierpień '93)
(%)

	zaufanie	obojętność	nieufność	Liczba osób
Ogółem	62	17	21	1345
Płeć				
Mężczyźni	58	17	25	645
Kobiety	66	16	18	699
Wiek				
do 24 lat	57	22	21	156
25-34	59	18	22	263
35-44	60	17	23	271
45-54	62	18	20	220
55-64	69	11	20	195
65 lat i więcej	64	16	20	235
Miejsce zamieszkania				
Wieś	60	19	21	527
Miasto do 20 tys.	57	16	27	177
od 21 do 100 tys.	61	20	19	215
101-500 tys.	71	15	14	233
501 tys. i więcej mieszk.	61	11	28	192
Region				
Północny	69	11	20	139
Zachodni	54	18	28	149
Środkowozachodni	60	14	26	199
Środkowy	60	14	26	242
Wschodni	60	20	20	176
Południowo-wschodni	65	17	18	227
Południowo-zachodni	65	23	12	213
Wykształcenie				
Podstawowe	61	19	20	484
Zasadnicze zawodowe	57	17	26	406
Średnie	66	16	18	379
Wyższe	75	6	19	75
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	74	6	19	52
Prac.umysl.niż.szczebła	75	13	12	94
Pracownicy fiz.- umysl.	65	14	21	56
Robotnicy wykwalifikowani	56	19	25	156
Robotnicy niewykwalifik.	56	16	28	72
Rolnicy	61	19	20	159
Prywatni przedsiębiorcy	47	20	33	55
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	64	15	21	424
Uczniowie i studenci	77	17	6	42
Bezrobotni	57	21	21	130
Gospodynie domowe i inni	56	20	24	105
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	51	23	26	121
500 tys. - 999 tys.	57	20	24	336
1000 tys. - 1499 tys.	59	19	22	352
1500 tys. - 1999 tys.	67	13	20	230
2000 tys. i powyżej	73	10	17	275
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	19	27	653
Średnie	67	17	16	519
Dobre	76	10	14	172
Zainteresowanie polityką				
Duże	68	7	25	148
Średnie	65	14	21	534
Małe lub żadne	58	21	21	662
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	90	5	5	232
Zły kierunek	53	19	28	881
Trudno powiedzieć	67	20	13	231
Poglądy polityczne				
Lewica	60	13	26	283
Centrum	58	17	26	370
Prawica	77	10	13	245
Trudno powiedzieć	58	23	19	447

Tabela 3. Odsetek respondentów deklarujących wobec L. Wałęsy:
(czerwiec '93)
(%)

	zaufanie	obojętność	nieufność	Liczba osób
Ogółem	53	18	29	1071
Płeć				
Mężczyźni	55	16	28	521
Kobiety	50	19	30	550
Wiek				
do 24 lat	53	16	31	126
25-34	48	18	34	158
35-44	54	20	26	241
45-54	55	15	30	150
55-64	57	17	26	195
65 lat i więcej	51	17	32	197
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	17	33	403
Miasto do 20 tys.	61	14	25	126
od 21 do 100 tys.	50	21	29	218
101-500 tys.	55	16	29	162
501 tys. i więcej mieszk.	55	20	25	163
Region				
Północny	54	23	23	116
Zachodni	48	14	38	119
Środkowozachodni	59	12	29	161
Środkowy	51	21	28	211
Wschodni	41	22	37	116
Południowo-wschodni	62	15	24	167
Południowo-zachodni	50	19	31	180
Wykształcenie				
Podstawowe	46	21	33	431
Zasadnicze zawodowe	58	13	29	269
Średnie	60	16	24	293
Wyższe	46	21	32	78
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	50	18	32	46
Prac.umysł.niż.szczebła	50	24	26	85
Pracownicy fiz.- umysł.	64	10	26	44
Robotnicy wykwalifikowani	44	25	31	124
Robotnicy niewykwalifik.	62	17	21	56
Rolnicy	52	12	37	76
Prywatni przedsiębiorcy	53	16	31	31
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	55	17	28	410
Uczniowie i studenci	67	7	26	39
Bezrobotni	40	21	39	96
Gospodynie domowe i inni	51	17	32	60
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	42	15	43	74
500 tys. - 999 tys.	51	19	30	258
1000 tys. - 1499 tys.	52	18	30	278
1500 tys. - 1999 tys.	58	18	24	172
2000 tys. i powyżej	58	17	25	205
Ocena własnych war. mater.				
Złe	46	19	36	515
Średnie	58	17	25	438
Dobre	62	20	19	116
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	66	5	29	70
Raz w tygodniu	58	16	25	642
Kilka razy w roku	43	22	35	271
W ogóle nie uczestniczy	28	28	43	85
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	77	11	13	235
Zły kierunek	44	17	39	674
Trudno powiedzieć	55	30	15	162

Tabela 4. Odsetek respondentów deklarujących wobec L. Wałęsy:
(sierpień '93)
(%)

	zaufanie	obojętność	nieufność	Liczba osób
Ogółem	36	19	45	1357
Płeć				
Mężczyźni	35	20	45	651
Kobiety	37	18	45	706
Wiek				
do 24 lat	27	22	51	157
25-34	33	18	49	264
35-44	29	21	50	273
45-54	35	19	46	221
55-64	43	15	42	198
65 lat i więcej	46	20	34	239
Miejsce zamieszkania				
Wieś	32	23	45	537
Miasto do 20 tys.	30	20	50	178
od 21 do 100 tys.	40	12	48	214
101-500 tys.	43	19	38	234
501 tys. i więcej mieszk.	39	14	47	194
Region				
Północny	30	27	43	138
Zachodni	28	21	51	150
Środkowozachodni	36	15	49	200
Środkowy	37	18	44	244
Wschodni	35	16	49	180
Południowo-wschodni	37	18	46	231
Południowo-zachodni	43	22	35	214
Wykształcenie				
Podstawowe	38	20	42	495
Zasadnicze zawodowe	32	19	49	408
Średnie	36	19	45	379
Wyższe	41	16	43	75
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	33	23	44	52
Prac.umysł.niż.szczebła	37	18	45	94
Pracownicy fiz.- umysł.	31	19	50	57
Robotnicy wykwalifikowani	36	17	47	157
Robotnicy niewykwalifik.	38	10	52	72
Rolnicy	28	17	54	162
Prywatni przedsiębiorcy	30	12	58	57
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	42	20	38	429
Uczniowie i studenci	46	12	42	42
Bezrobotni	29	26	45	131
Gospodynie domowe i inni	31	23	47	105
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	24	20	56	123
500 tys. - 999 tys.	32	23	45	341
1000 tys. - 1499 tys.	36	17	47	354
1500 tys. - 1999 tys.	38	15	47	231
2000 tys. i powyżej	44	18	38	278
Ocena własnych war. mater.				
Złe	31	18	51	663
Średnie	39	22	39	521
Dobre	44	14	43	173
Zainteresowanie polityką				
Duże	36	14	50	148
Średnie	38	19	43	536
Małe lub żadne	34	20	46	674
Ocena kier.rozw.syt.w kraju				
Dobry kierunek	61	16	22	233
Zły kierunek	27	18	54	889
Trudno powiedzieć	43	24	33	235
Poglądy polityczne				
Lewica	25	13	62	283
Centrum	33	22	45	369
Prawica	53	15	32	247
Trudno powiedzieć	35	22	43	457